

ВІДГУК

**Офіційного опонента на дисертацію Зеленчук Ірини Борисівни
«Формування конкурентоспроможності молокопереробних підприємств в
контексті економічної безпеки», представлену на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук зі спеціальності 08.00.04 – економіка та
управління підприємствами(за видами економічної діяльності)**

Актуальність теми. Внаслідок структурних змін в економіці, створення і функціонування сучасного ринку аграрної продукції відбулись істотні зміни у ролі і значенні суб'єктів продовольчих ринків, зокрема виробників молока та молочних продуктів, порушення традиційно сформованих зв'язків між ними, переорієнтація їх інтересів. Негативні тенденції, які призвели до зниження попиту спровокували розвиток регресивних процесів у виробництві і промисловій переробці молока. Розподільча орієнтація при командно-адміністративній системі була замінена орієнтацією ринковою, що посилило внутрішню і зовнішню конкуренцію в аграрній сфері виробництва. І досить важливе значення в даній ситуації має конкурентоспроможність молокопереробних підприємств у контексті забезпечення економічної безпеки.

Відповідність дисертаційної роботи сучасним потребам науки і практики. Тему дисертації включено до плану наукових досліджень Науково-дослідного центру індустріальних проблем розвитку НАН України за темою «Наукове обґрунтування соціально-економічного розвитку проблемних регіонів України» (номер державної реєстрації 0110U008125), в рамках якої використано обґрунтовані у дисертації напрями забезпечення економічної безпеки за окремими функціональними складовими, а саме: фінансовою, техніко-технологічною, екологічною, інформаційною, інтелектуальною і кадровою, в основу яких покладено забезпечення конкурентоспроможності підприємства шляхом планування комплексу необхідних заходів, оперативної реалізації запланованих дій та протидії існуючим та виникаючим загрозам.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, їх достовірності. Дослідження конкурентоспроможності молокопереробних підприємств у контексті економічної безпеки, включаючи визначення сутності, завдань і понятійного апарату здійснювалися із застосуванням діалектичного методу пізнання, конкретного і абстрактного, логічного та історичного, системно-синергетичного підходу, етимологічного та онтологічного аналізу, монографічного аналізу, контент-аналізу, функціонально-вартісного аналізу.

Теоретичною базою проведення дослідження є праці відомих вітчизняних та зарубіжних вчених з питань формування та управління конкурентоспроможністю підприємств АПК у ринкових умовах. Інформаційною базою дослідження послужили законодавчі акти, укази Президента України, постанови і програми Кабінету Міністрів України, інші нормативні документи, що регламентують формування конкурентоспроможності молокопереробних підприємств в системі економічної безпеки. В роботі використано статистичні та аналітичні матеріали Державного комітету статистики України, Міністерства фінансів України, окремих суб'єктів господарювання ринку молокопродуктів. Інформаційним забезпеченням дисертаційного дослідження стали монографічні роботи та наукові статті вітчизняних та зарубіжних авторів з проблем, що досліджувались.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у тому, що в дисертації:

уперше:

– запропоновано формування стратегії підвищення конкурентоспроможності молокопереробних підприємств як чинника забезпечення їх економічної безпеки на основі маркетингового управління конкурентоспроможністю молочної продукції, що буде здійснюватись через єдину інтегровану систему із метою визначення конкурентних переваг, шляхом діагностики конкурентного середовища на ринку, моніторингу потреб споживачів, позиціонування молочних продуктів і аналізу продукції конкурентів та ризиків, що забезпечить уникнення загроз чи зменшення їх впливу на фінансово-економічний стан підприємства;

удосконалено:

- трактування сутності поняття "конкурентоспроможність підприємства в контексті економічної безпеки", що на відміну від існуючого розглядається як його здатність за допомогою ключових компетенцій ефективно використовувати виробничі, технічні, трудові, фінансові ресурси та як стан, який визначає перспективи його подальшого розвитку, можливість протидіяти через загальні і спеціальні заходи загрозам і сприяти реалізації економічних інтересів, досягненню стратегічних цілей, що дасть реальну та потенційну спроможність виробляти молочну продукцію, яка за якістю та ціною, іншими характеристиками буде більш принагідна (користуватися більшим попитом на ринку) для споживачів, ніж продукція конкурентів, здатність займати стабільне місце на ринку і забезпечувати економічну безпеку підприємства;

- визначення інтегрального показника рівня конкурентоспроможності молокопереробних підприємств як узагальнюючого показника життєздатності, який відображає результати діяльності всіх підрозділів, фактичний стан внутрішнього середовища, здатність підприємства оперативно реагувати на зміну зовнішнього середовища, зокрема попиту споживачів, їхніх смаків і переваг, та тим самим забезпечити економічну безпеку;

- методичні підходи на основі SWOT- аналізу, які дозволяють виявити сильні та слабкі сторони молокопереробного підприємства, загрози та можливості, зв'язок між ними в певних умовах, що дасть можливість визначення конкурентної стратегії розвитку в контексті забезпечення економічної безпеки;

- засади маркетингового менеджменту, як найважливішу функціональну складову загальної управлінської системи молокопереробного підприємства, яка проявляється в чіткому технологічному бізнес-процесі від задуму виробництва молокопродукції до її реалізації на основі аналізу, планування, управління, що забезпечить підвищення конкурентоспроможності за рахунок збільшення обсягів реалізації та одержаного прибутку, розширення ринкової частки, проникнення на новий сегмент або ринок, тощо;

дістали подальший розвиток:

- підходи до визначення поняття "конкурентної стратегії молокопереробного підприємства", як комплексу розроблених заходів, направлених на покращання розвитку такого підприємства та його існуючого положення на ринку, збільшення виробництва різних видів молочної продукції на основі нових технологій, що дасть можливість розширити пропозицію та ринкову частку виробника у певних сегментах споживачів, досягнення при цьому високого рівня конкурентоспроможності в контексті економічної безпеки;

- напрями забезпечення економічної безпеки молокопереробних підприємств за функціональними складовими, зокрема фінансовою, техніко-технологічною, екологічною, інформаційною, інтелектуальною й кадровою, в основі поєднання яких формується забезпечення конкурентоспроможності підприємства, та які включають планування комплексу необхідних заходів і оперативну реалізацію передбачених дій на протидію існуючим та виникаючим загрозам;

- концептуальні засади розвитку молокопереробних підприємств, спрямовані на задоволення потреб населення у якісній і безпечній молочній продукції та мінімізацію ризиків в умовах зовнішньоекономічної інтеграції, реалізація яких спрямована на гармонізацію чинних стандартів на молочну продукцію до європейських вимог, використання передового досвіду ЄС у веденні молочного скотарства, формування сировинних зон, розробку програм з підтримки фермерів та малих і середніх господарств, що займаються молочним скотарством, створення державної системи дорадництва з розгалуженою мережею в кожному районі, проведення стимулюючої фіскальної політики, спрямованої на розвиток підприємництва у сільській місцевості, проведення належної племінної роботи, запровадження на виробництві систем із контролю якості HACCP і ISO, підвищення кваліфікації працівників, створення належних економічних умов для розвитку інноваційних технологій виробництва та інфраструктури ринку молочної продукції;

– механізм управління конкурентоспроможністю молокопереробних підприємств, при якому орієнтири розставлено на горизонтальну та вертикальну інтеграцію із формуванням інтеграційних утворень, що забезпечить збільшення надходження якісної сировини та повну завантаженість виробничих ліній, покращення ефективності виробничої діяльності, краще просування молокопродукції, завоювання ринків збуту.

Оцінка змісту та завершеності дисертації. Загальні висновки логічно впливають зі змісту роботи, у концентрованому вигляді відображають основні результати дисертаційної роботи. Вивчення матеріалів дисертації дозволяє зробити висновок, що наукові результати, отримані автором, базуються на ґрунтовній та всебічній розробці проблеми, що досліджується, аналізі різних підходів до її вирішення, використанні великого масиву літературних джерел.

Результати досліджень мають достатній ступінь достовірності, яка обумовлена використанням великого обсягу аналітичних і статистичних даних, а також сучасними методами наукових досліджень, які названі вище. Отже, можна стверджувати, що мета дисертаційної роботи в ході виконання дослідження була досягнута, а дисертація є завершеною науковою працею.

Значення одержаних результатів для науки й практики та рекомендації щодо їх можливого використання. Розроблені в дисертаційній роботі підходи, способи й отримані результати є методичною основою формування конкурентоспроможності молокопереробних підприємств в системі економічної безпеки. Теоретичні і методологічні положення логічно доведені до рівня конкретних пропозицій, придатних для впровадження в практику управління молокопереробними підприємствами.

Розроблені схема процесу маркетингового управління конкурентоспроможністю молочної продукції, методичні підходи на основі SWOT-аналізу для визначення конкурентної стратегії підприємства, засади маркетингового менеджменту, механізм управління конкурентоспроможністю молокопереробних підприємств та напрями організації економічної безпеки молокопереробного підприємства за окремими функціональними складовими

використано в діяльності ПАТ «Дубномолоко» м. Дубно Рівненської області (довідка № 2543, від 11.05.2015), ТЗОВ «Укрмолокопродукт» Дубенського району Рівненської області (довідка № 486, від 15.06.2015), ПрАТ «Галичина» м. Радехів Львівської області (довідка № 7/1-123 від 04.08.2015).

Повнота викладу наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, в опублікованих працях. Основні результати дослідження викладені у 13 публікаціях загальним обсягом 4,6 др. арк., з яких автору належить 3,8 др. арк. З них 6 – в спеціалізованих наукових фахових виданнях загальним обсягом 2,3 др. арк., та 7 публікацій у матеріалах науково-практичних конференцій. В опублікованих працях відображені основні наукові положення та результати дисертаційної роботи.

Відповідність змісту автореферату основним положенням дисертації. Основні наукові положення, отримані результати і рекомендації виконаного дисертаційного дослідження досить повно висвітлені в авторефераті. Автореферат відповідає вимогам, що ставляться МОН України до авторефератів дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата наук. Зміст автореферату та основні положення дисертації є ідентичними. Дисертаційна робота Зеленчук Ірини Борисівни за змістом, логікою побудови основних композиційних частин, а також за оформленням відповідає вимогам ДАК України, викладеним в «Основних вимогах до дисертацій і авторефератів дисертацій».

Дискусійні положення та зауваження. Поряд з позитивною оцінкою результатів дослідження, слід зазначити деякі дискусійні положення та недоліки, які мають місце в роботі:

1. В першому розділі дисертаційної роботи автор, досліджуючи фактори впливу на конкурентоспроможність молокопереробних підприємств, не достатньо звернув увагу на взаємозв'язок її із конкурентоспроможністю молокопродукції (с.12-43).
2. При оцінці рівня розвитку молокопереробних підприємств як об'єкту дослідження автор не врахував вплив та значення регіональних особливостей(с.73-100).

3. За допомогою даних інтегральної оцінки конкурентоспроможності молокопереробних підприємств у 2014 році доведено, що підприємства ТзОВ «Агробутсервіс», ПАТ «Рава-Руський маслозавод» займають на ринку низьку конкурентну позицію, проте не надано автором пропозицій по її покращенню.

4. В дисертації, при оформленні списку використаних джерел зустрічаються описки, окремі не точності та граматичні помилки.

Зазначені дискусійні моменти суттєво не впливають на цінність дослідження. Дисертаційна робота виконана на високому теоретико-методичному рівні, характеризується єдністю змісту, стилем викладення наукових положень і висновків, що забезпечує доступність сприйняття та осмислення матеріалів дослідження.

Загальний висновок. Дисертаційне дослідження є завершеною кваліфікаційною науковою працею, в якій отримані нові науково обґрунтовані результати, що в сукупності вирішують конкретне науково-прикладне завдання, яке полягає у формуванні стратегії підвищення конкурентоспроможності молокопереробних підприємств на основі маркетингового управління конкурентоспроможністю молочної продукції та удосконалення визначення інтегрального показника рівня конкурентоспроможності молокопереробних підприємств як узагальнюючого показника життєздатності, методичних підходів, зокрема SWOT- аналізу, які дозволяють виявити сильні та слабкі сторони молокопереробного підприємства, загрози та можливості, зв'язок між ними в певних умовах. Отримані результати сприятимуть подальшому ефективному розвитку молокопереробних підприємств та забезпеченню їх конкурентоспроможностей в контексті економічної безпеки.

Актуальність обраної теми дисертації, ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, новизна та повнота викладу в опублікованих працях повністю відповідають вимогам до кандидатських дисертацій. Вважаю, що дисертаційна робота на тему «Формування конкурентоспроможності молокопереробних підприємств в контексті економічної безпеки», представлена

на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук відповідає вимогам чинного «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України №567 від 24 липня 2013 року, а її автор, Зеленчук Ірина Борисівна, заслуговує присудження наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності).

Офіційний опонент:

кандидат економічних наук,
старший викладач кафедри економічної
політики та економіки праці
Львівського регіонального інституту
державного управління Національної
академії державного управління
при Президентіві України.

Петриняк У. Я.

